תלמוד בבלי · אחרונים · הגהות יעב״ץ · סדר נשים

הגהות יעב"ץ על יבמות

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגהות יעב"ץ על יבמות

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-יעבץ-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף יב. 5
דף יג. 5
דף טז. 5
דף יז. 5
דף כ. 5
דף כד. 6
דף כה. 6
דף כו. 6
דף כט. 6
דף ל. 6
דף ל. 6
דף לט. 7
דף מב. 7
דף מד. 7
דף מה. 8
דף מה. 8
דף מו. 8
דף מו. 8
דף מז. 9
דף מז. 9
דף מח. 9
דף מט. 10
דף מט. 10
דף נ. 10
דף נד. 10
דף נז. 10
דף נז. 11
דף נח. 11
דף נט. 11
דף סא. 11
דף סב. 11
דף סב. 11
דף סג. 12
דף סג. 12
דף סד. 13
דף סד. 13
דף סה. 13
דף סו. 13
דף סז. 14
דף סט. 14
דף ע. 14
דף עא. 14
דף עב. 15
דף עב. 15
דף עו. 15
דף עו. 15
דף עז. 15
דף עח. 16
דף עט. 16
דף עט. 16
דף פ. 16
דף פ. 16
דף פג. 17
דף פג. 17
דף פד. 17
דף פו. 17
דף פו. 17
דף פט. 19
דף צ. 19
דף צו. 19
דף צז. 19
דף צט. 20

דף קא. 20
דף קא: 20
דף קב. 20
דף קב: 20
דף קג: 21
דף קד. 21
דף קה. 22
דף קה: 22
דף קו. 22
דף קו: 23
דף קז. 23
דף קז: 23
דף קט: 23
דף קטו: 23
דף קטז: 23
דף קיח. 23
דף קיח: 24
דף קכא. 24
דף קכא: 24
דף קכב. 24
דף קכב: 24

דף יב.

רש"י ד"ה משום צרת כו' משכחת לה כו'. נ"ב וכן אם השיאוה אמה ואחיה שלא לדעת אביה שהיה במד"ה (ועי' קדושין מ"ד ב'):

דף יג:

גמ' כל תיבה כו' הטיל כו'. נ"ב אע"ג דאיכא זרים יוצאים מהכלל ורבים המה כידוע:

דף טז:

גמרא שר העולם. נ"ב הוא חנוך לנער נע"ר גימטריא מטטרו"ן עם האותיות הוא שר העולם ודאי (ועתוס'):

דף יז.

פסול דידהו ל"ל תקנתא. נ"ב אתיא כר"מ דפרק עשרה יוחסין (ע"ב ב') דס"ל אינן טהורין לעתיד לבוא ולא כר' יוסי דנמוקו עמו (עירובין נ"א א' וש"מ) ור"מ ור"י הלכה כר"י (שם מ"ו ב' וש"מ. ושמואל פסק להדיא בקדושין שם הלכה כר"י. וכ"כ באור זרוע הלכות יבום סימן תר"ה והובא בהגהות מרדכי דרבא דהכא פליג אדשמואל). והא ל"ק דקיי"ל (קדושין ע"א א') משפחה שנטמעה נטמעה. דבדוכתא דקביעי אפילו למעוטא חיישינן כדלעיל. כ"ש כי איכא רובא דמישן מתה היא דחשיבי כולהו פסולים וגם לעתיד לבוא למ"ד אינן טהורין. אבל בפלוגתא דר"ט [שם ס"ט א'] לא איירי הכא בזה אלא בדידהו גופייהו:

שם משום עבדי שלמה. אף דרבא ס"ל לקמן מ"ה ב' דהולד כשר בעבד הבא על בת ישראל וכ"פ הגמ' שם. ע"ל ט"ז ב' בתוס' ד"ה בשלמא. וא"ת כו' ואיכא למ"ד כו' אבל אנן קיי"ל בסוגיא דגיטין שם דצריך ג"ש):

דף כ.

א"ל רבא וכל שאינו כו' נ"ב כיוצא בה אמר נדה די"ב א':

דף כד:

דאמר רב אסי הסר כו'. נ"ב עי' פרש"י ויש להסבירה עוד דס"ד הא דקאמר קרא הסר ממך וגו' ה"פ שתנקה עצמך לפני הבריות ותתנצל באמתלא להסיר ממך החשד לברר ששקר הוא אבל לא למנוע מחמת כן מלישאנה. קמ"ל:

דף כה.

א"ל אם דומא כצ"ל ונ"ב נ"ל במשקל שומא מן שום צומא מן צום. וכמו בעברית דומה מן דום:

דף כו.

דילמא אדמייבם. נ"ב בתר דמייבם:

דף כט:

תוס' סד"ה לא כו' נ"ב עי"ל אם היא אוכלת חולין בטהרה אז אינה רשאה להטמא לו כיון דלא חובה היא. וכה"ג אסורה בטומאה כי לא תוכל להזהר במאכליה ומשקיה. וכן למ"ד (סוטה ל: ושי"מ) אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י. וכיון שנטמאה טומאת שבעה קרוב הדבר שתכשל בהן. ועוד בר מכל דין. הרי מוטל עליה מצות חלה. ואם טמאה היא לא תוכל להפריש חלתה. ותנא בא"י קאי שהיו עדיין מפרישין חלותיהן בטהרה. לפיכך גם מטעם זה נאסרה להטמא שלא לצורך. כדי שלא תבטל חובת מצוה המוטלת עליה דלא סגי בלא"ה:

דף ל.

גמ' והך חזיה להיתרא ושדיה כצ"ל. ונ"ב בדלי"ת השליכה ואפשר צ"ל ושיירה. שוב ראיתי להלן (דל"ב א') הגרסא (בדפוס פפד"מ וע"ש בהגהות הב"ח) ושיירה כמ"ש מדעתי. אפי"ה מאן דגרס בדלית ושדיה נמי לא משתבש:

דף ל:

ל"ש אלא שאין דעתה להנשא כו'. נ"ב שמעתי אומרים בשם ח"א שהביא ראיה לדבר מן התורה. לפי שבן יום אחד זוקק ליבום כמ"ש פי"ד (נדה מ"ג ב' במתני' וע"ש בגמ' מ"ד א' ולקמן קי"א ב') ואע"פ שאינו ראוי להקים זרע לאחיו עד שיהא איש בן י"ג (הכי

מוכח ודאי מבסו"מ (סנהדרין ס"ט א') ואע"פ שביאת בן ט' ויום א' הויא ביאה מ"מ פשיטא דאינו מוליד. ולא חייבה תורה שייבם בן ט') וכן יקשה למה הוצרכה תורה לאסור אשת אחיו שלא היה בעולמו בלא"ה אסירא. אלא ודאי צ"ל משום דדעתה עליה דיבם. זוהי הוכחתו ושמחו בה השומעים כעל מציאה חדשה. ואמנם אינה אלא מהסח הדעת. ושמחו בשטוח עצמן. כי החליטו שכל שאינו מוליד אינו במצות יבום. א"כ גם הנשאת לאחר מ' שנה (עי' ב"ב קי"ט ב') לא תתייבם וכ"ש הזקנה והעקרה. והרי כל אלה בנות יבום הנה. וכן הזקן ופ"ד וסריס אדם כדלעיל (כ' ע"ב) ואפי' הגוסס זוקק ליבום כמ"ש (באהלות פ"א מ"ו) דלא אמעוט אלא סריס חמה ואיילונית. והכלל כל שלא הי"ל שעת הכושר (חסר כאן איזה תיבות. וע"ל כ' א' תד"ה יבא):

דף לט:

תוס' ד"ה אמר כו' להוציא מן הבעל. נ"ב ר"ל שכופין את הבעל שיוציא. ויותר נאה בלשון שכופין הבעל להוציא:

דף מב:

רש"י ד"ה או שאינה ראויה כו' סמא. נ"ב ר"ל דשתיא סמא כוס של עקרין. ורי"ף פי' שאינה ראויה לילד כגון שנשאת בת ארבעים (ב"ב קי"ט ב') או ששהתה אחר בעלה עשר שנים ולא היה בדעתה לינשא (לעיל ל"ד ב'):

דף מד.

גמ' (**יבמתו יבמתו ריבה**. יומא י"ג ב'):
שם אמר ר"י אמר "ר' שמעון ב"ר". נ"ב זה חידוש כי לא נמצא כ"א שלהי מכות במשנה ובפרק שתי מדות (מנחות פח:) ושאמרו משמו דבר:
(**תוס' ד"ה אלמה כו' וי"ל כו'**. עי' בספר קרן אורה שהניח בצ"ע דהא לחליצה תרוייהו רמיין וכל שאינו עולה לחליצה כו'. ויש מתרצין בזה קושית התוס' בדבור הקודם. וקושיתם דכאן לק"מ לפי הגהות הגר"א לעיל ג' ב' ע"ש. ולייישב דברי התוס' נראה ע"פ מ"ש הריטב"א להמסקנא יבמתו יבמתו ריבה דתרוייהו יבמתו מייתרי וחד אתא לרבות ח"ל ועשה לחליצה כמ"ש לעיל דף כ' עי' תוס' שם וחד לדרשה דהכא. וא"כ י"ל דהמקשה דהכא ידע ג"כ דחד יבמתו מיותר אלא דלא ידע דתרוייהו מיותרין. לזה פריך שפיר ואימא כי איכא תרתי כו' וכ"ת צרת צרה היכי משכחת י"ל כתירוץ התוס' מאי אמרת דהא מ"מ גם ח"ע רמיא לחליצה כו' ז"א דמ"מ קשה מנ"ל דהאי יבמתו

אתא לרבות מ"מ לחליצה ופשטינן מזה ג"כ דלא אמרינו כי איכא תרתי ל"ת מצות יבום. דילמא האי יבמתו אתא רק לרבת כי איכא תרתי ולעולם ח"ע אינו יוצא מהכלל שכל שאינו עולה ליבום א"ע לחליצה. והתרצן חידש לו יבמתו יבמתו כלומר דתרוייהו מייתרי ודו"ק היטב):

דף מה.

גמ' כפר עכו. נ"ב כפר של עכו. כי עיר גדולה:
שם מארמון. נ"ב נראה דהיינו ארמניא ורש"י גרס לאנטוכי. היא קרובה לשם:
שם הא קב כו' ולא רקדא. נ"ב הקפיד עליו לפי שבודאי ת"ח היה וכדמשמע נמי מדאמר רב אפילו נהוי כיב"נ וק"ל וכדאשכחן רב מרי ב"ר דהוה צ"מ:

דף מה:

אמר רבינא כו' ר' יוסי בר אבין. נ"מ בדור אחרון עם רב אשי הוה כדמוכח בפרקא דחסידי (תענית כג:) וא"כ רבינא הלז הוא כמו כן חברו דרב אשי הוא. אבל רב ששת דאדכר הכא לא מסתנר שהוא סתם ר"ש שהיה בדור רב הונא ור"ע תלמידי דרב. שקדמו הרבה לרבא. וביום שמת רבא נולד ר"א (קדושין עב ב') וצ"ל דתרי ר"ש הוו:

דף מו.

דמנייכו קבעינא ליה. נ"ב אע"ג דש"ח הוו. פשיעה היא דקי"ל (ב"מ צג:) ש"ח שהיה לו לקדם ברועים ובמקלות ולא קדם חייב לשלם. א"נ כיון דאתני וקבלו עלייהו התנן (ברייתא היא שם צד א' וע"ש בגליון) מתנה ש"ח להיות כשואל. ושמא באמת ש"ש הוו לבכדי לא הוה מצי למיקם עליה באחריותו:
שם לגבלא. נ"ב היא ארץ אדום שכבשוה החשמונאים גם מלו אותם:

דף מו:

ר' יוסי אומר אין מטבילין. נ"ב תימה הכא סבר ר"י דמילת עובד כוכבים פסולה ואילו בפרק אין מעמידין (כ"ז א') פליג אמ"ל דפסיל מילת כותי. ואמר היכן מצינו מילה לשמה וע"ש (ועי' בחתם סופר חי"ד):

דף מז.

רש"י ד"ה דליכא טובה דפסק כו' נ"ב ק"ל דהא אפילו בימי אמוראי ל"פ כדאיתא פ"ק דמגילה (ו א') וכ"מ שלהי כתובות וי"ל משום טובת יושבי א"י חשיד לשקורי בזמן ישובה של א"י. דמה"ט איכא דאמר אפי' באין להתגייר א"מ (ע"ל כ"ד ב') והאידנא אע"ג דפסק טובתם. מיהא איכא לקט כו'. ורש"י לישנא דא"י דייק מדלא קאמר טיבותא דישראל. ואינו דקדוק כי טובת יושבי ארץ היא טובת הארץ וכ"ה דרך הלשון דוק ותשכח:

תוס' ד"ה במוחזק. ועוד ראיה כו' ואיהו גופיה כשר. נ"ב יש לדחות ראיה זו דילמא ההוא מוחזק הוה בישראל וקאתי לאפוקי נפשיה מחזקתיה. ושמא גם בעיר שרוב ישראל היה (עי' רא"ש ובתוס' הרא"ש) ועד עתה היה נחשב מהרוב ואהכי קא"ל יש לך עדים. פירוש שהיית עובר כוכבים:

שם ד"ה יש לך עדים פי' כו'. נ"ב כבר פרשתי שא"צ לפרש כך ופירושי מרווח בס"ד:

דף מז:

תוס' סד"ה במקום. תהיה בנדתה כו'. נ"ב דהול"ל תהא נדה. מאי בנדתה (לפנינו הגירסא בשבת שם דיליף מוהדוה בנדתה וכן מוכרח שם וכ"ה בתוס' דיומא אך ברש"י שבת (י"ג ב') הביא בשם התורת כהנים כהתוס' דהכא אמנם בת"כ שלנו איתא כמ"ש בגמ' דשבת ונראה דט"ס הוא ברש"י דשבת ובתוס' כאן):

שם ד"ה קשים. שאין בקיאין בדקדוקי מצות. נ"ב הא אתיא כר' יוסי לקמן (מ"ח ב'):

שם לפי שמתערבין כו'. נ"ב פי' זה נסתר מרחב ורות ובני בניו של יתרו ושל סנחריב וזולתם. וי"ל עוד טעם חמישי שקשים לישראל לפי שמחמירים יותר מישראל בדקדוקי מצות שכך אמרו (ברכות מז: וש"מ) אף בכותים במצות שהחזיקו מדקדקים בהם יותר מישראל. וגורמים עונש לישראל (וכ"ה בתוס' קדושין ע"א א' ע"ש):

דף מח.

גמ' מה להלן ניווול. נ"ב שכן שער באשה ערוה (ברכות כ"ד א') ותנן נמי הכי בפ"ד דנזיר (כ"ח א'):

תוס' סוף ד"ה אלא כו'. נ"ב דכוותה אמרינן (ב"ק ל"ח א') ראה ויתר גוים כו':

ע"ב גמ' אחרים אומרים מפני ששהו כו'. נ"ב משמע אפי' קיימו שבע מצות. ותימה היכן מצינו שבני נח מוזהרים לקבל תרי"ג מצות. ונ"ל דה"פ ששהו משעה שהסכימו

וקבלו עליהם בדעתם בלב שלם להכנס תחת כנפי השכינה. דהויא כקבלה בפה כדקי"ל לענין צדקה (אע"ג דלענין נדר אינו כן. ועמו"ק א"ח סתל"ר ותל"ו) ושוב נתעצלו ונשתהו מלהוציא מחשבתם לפועל. על אותו שיהוי ואיחור נענשים. שלא זרזו ומקדימים עצמם למצוה שקבלוה בלבם. וכל לבבות דורש ה' אבל על עכובם קודם שעלה בדעתם להתגייר בודאי אין מקום לעונש. מעתה א"צ לדחוק בענינא דרות כמ"ש תוס' דתמ"י משעה שהסכימה להתגייר לא שהתם עוד אפי' רגע. אלא מיד באה עם נעמי בלב שלם:

דף מט.

תד"ה ר"י כו' **מתלמידי בתראי**. נ"ב עפ"ק דסנהדרין (י"ד א'):

דף מט:

(**תוס' סד"ה אי כו' דלקי אקידושין** הוא סה"ד בדפוס ווינציא והשאר ליתא ועי' מהרש"א וכן מפורש בתוס' הרא"ש דלא כגירסת רש"ל): תד"ה אשוייה כו' דבמשה נמי כתיב ויראו כו' כצ"ל ונ"ב והיינו ממש כמ"ש ישעיהו. וע"ס אם לבינה:

דף נ.

תוס' סד"ה חלץ. **כל הענינים שונה**. נ"ב דוגמא בשלהי נדרים (דף פ"ט) ובר"פ או"ב:

דף נד.

גמ' כי אלפא. נ"ב נ"ל בי בבי"ת כדאמרינן (לקמן ס"ז א') אייתי לי בי עשרה. וכן בי חמשה (לקמן ק"א ב') ודכותה טובא:

שם חדא מתרתי. כ"ה הגירסא בדפו"י (ועי' מה"ב בתוס' ד"ה מה שדחק בזה) ויפה עשו בדפוס פד"מ שהציגו מלת חדא בעגולים ובדפו"ח שבשו והציגו ברבועים וכן ליתא בתוס' הרא"ש ועי"ש היטב]:

תוס' ד"ה ישן. **דהא קטן כו'**. נ"ב וי"ל לא דמי ישן דל"ל דעת כלל לער דאף בקטן י"ל מחשבה עם מעשה מיהא עפ"ק דחולין (י"ב ב'):

דף נז.

גמ' כי אתא ראנ"ח מדרומא אתא כו' נ"ב כלומר בא שלם בתלמודו:

תד"ה והא כו' ודלמא כו'. ע"ל ע"ז ב' אי לאו דאר"י הכתוב תלאן כו' וא"כ לר"ש שם מוכרח דסבר ק"ג ל"מ קהל. אך עי' בתוס' ע"ח א' ד"ה מצרי. וא"ת וישא נתינה כו' וי"ל כו'. וע"ש בתוס' הרא"ש ובדרוש לציון ודו"ק:

דף נז:

נ"א שבגליון התוס' ד"ה נשאת נמחק:

דף נח:

גמ' שלח רב חנינא. נ"ב אין זה ר"ח בר חמא:
רש"י ד"ה דחבריה כו' בהן. מלת בהן ליתא בדפוס ווינציא:

דף נט:

גמ' מעשה בריבה א' בהיתלו. נ"ב נדה (ט' ב'):

דף סא:

גמ' שאין בה פרצה. נ"ב לשון ופרצת ימה וקדמה (בראשית כח) ויפרוץ לרוב (שם ל):
במשנה בש"א ב' זכרים כו'. נ"ב דכ"ע למיתה לא חיישי:
תוס' ד"ה כל כו' דלא אתיא כו'. נ"ב ודלא הואי בכלל פרצה. לאפוקי זקנה:

דף סב.

גמ' ורבנן אודויי כו' נ"ב לפמ"ש בחי' תורה בס"ד לתרץ אריכות לשון הפסוק כי הרגו קין. שלפי שהרגו קין נמצא גם קין גברא קטילא וכהרוג דמי משום דכתיב (משלי כח) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס הלכך ודאי בעיא תשלומין לד"ה. והו"ל לשנויי דעדיפא דב"ה נמי מהכא ילפי מיתורא דקרא. אלא דלא בעי תלמודא לאורוכי:

דף סב:

לשבת יצרה "בעיא". צ"ל בעינן (ונדפוס ווינציא נדפס בעי'):
שם שהיא "יראת" שמים. נ"ב לא ישתנה מן השם יראת ה' היא תתהלל:
רש"י סד"ה בשעה שיוצא לדרך כו' יותר. נ"ב לפי שפורש ממנה ולא תדע עת בואו והיינו ודאי שפורש לדרך רחוקה אבל אם הדרך קרובה כדי שישוב לביתו קודם שתעבור עונה הקצובה לה. נ"ל שאינו חייב להוסיף על חיוב עונתו. וה"מ בעונת כל אדם כפועלים

וטיילים אצ"ל ת"ח שחוזרים לבתיהם בכל שבת. אבל החמרים אצ"ל הספנים שאין חזרתם ידועה ובטוחה כי לא לאדם דרכו. נראה שחייב לפקדה בעת יציאתו לדרך אפי' כבר קיים עונתו:

דף סג.

גמ' אפי' משפחות הדרות באדמה. נ"ב בישוב ובמדבר:
שם ומרמי ליה תיגרי. נ"ב עם הנוגעים בנחלה:
שם הני מברכן. נ"ב וכן אמרו (ב"מ ל"ח א') אדם רוצה בקב שלו כו' ובהמקבל (שם ק"ה א') דא"ל חטי דארעאי בעינא. ונ"ל משום דמקיים בהו מצות הפרשת תרומות ומעשרות ומברך עליהם ברכתן. ועוד אפי' במקום שאין נוהגין תרומות ומעשרות. שייך בהו ברכה דאמרינן (תענית ח: ב"מ מב.) ההולך למוד את גרנו אומר יהר"צ שתשלח ברכה כו' היינו דקאמר הכא הני מברכן:
שם נחת דרגא נסב אתתא. נ"ב דאמרינן (קדושין מ"ט א') מסנא דרב מכרעאי לא בעינא:
שם רב הוה מפטר מר"ח א"ל כו' נ"ב משום דבעל הנסיון הוה. ולא אהניא ליה צלותיה אע"ג דאהניא לציבורא כדאיתא בהפועלים (פה:) התם זכות הרבים מסייעה הן אל כביר ולא ימאס (עי' ברכות ח' א') אבל אפי' לדידים לא אהני זכותיה כדאמרינן פכ"ה (חולין פ"ה ב' וע"ש פ"ו א' א' כי מהניא כו') דנפל ליה יאניבא בכתניה. וה"נ לא אהני לגביה דרב ב"א. כי ה' צדיק יבחן:
תד"ה שאין. וגם לצורן מזונותיו. נ"ב דאל"ה הו"ל חייו תלוים מנגד כדלקמן (ע"ב דרשינן מקרא נתנני ה' כו' זה שמזונותיו כו' אך במנחות ק"ג ב' דרשינן מקרא והיו חייך תלואים כו' זה הלוקח תבואה כו' וערש"י שם):

דף סג:

גמ' א"ר מצוה לגרשה. נ"ב והא דלא גרשו ר"ח ורב ור"י לנשותיהן. משוס דהו"ל בנים מנייהו וכמו שאמר הושע להקב"ה (פסחים פז:) י"ל בנים ממנה כו' ואע"פ שהיתה זונה וכדתנן התם (נדרים ס"ו א') מה ראתה אמן של אלו להתגרש. גם נשי החסידים הנ"ל לא הוו כ"כ רעות. דהוו מעברן במילי כדלעיל:
שם על הבשר מפני המתנות. נ"ב לטעמיה אזיל פ' הזרוע (קלב:) דס"ל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאוכל טבלים. ולית הלכתא כוותיה:
שם אשה יפה אשרי כו'. נ"ב קמ"ל שלא ישא כעורה (וכ"מ בבכורות (מה: ע"ש) הזהירו על כך) וזה מכמה טעמים. אם מפני שלא תהא שנואה וגרושת הלב ויוליד בנים שאינם

הגונים כמ"ש (נדרים כ:) עה"פ וברותי מכם וגו'. ואם שלא יהו הבנים ג"כ מכוערים ולא יוכל להשיאם. ועוד כדי שלא יתן עיניו באשת חברו. היינו דסמיך ליה העלם עינין כו' דמאן דעבד הא עבד הא. אף כי שקר החן והבל היופי וגו' והעקר אשה יפה במדות ומעשים טונים:

דף סד.

יצחק עקור. נ"ב שמא לשון חכמים כך הוא ובל"ת עקר כולו קמוץ:

דף סד:

ביוה"כ שח"ל בשבת. נ"ב כלומר אע"ג דכל כך חמור היה אותו שהוצרכה בו השאלה. אם לדחות שבת בשבילו כיון שהוא בחזקת מסוכן וידחו שבת בחנם. אעפ"כ צוה למולו בו ביום ולא חש לה למילתא. ולאוקמיה לסהדותיה אמרה אע"ג דלא צריכא דאי לא חייש לס"נ. הא ודאי קדחי שבת וי"כ:

רש"י ד"ה כיון דלא מפקדא. ולא ענש כו'. נ"ב במניעת פרי בטן אלא בעונש אחר:

תד"ה ימי. דוד אמרו. נ"ב כמ"ד (פסחים קי"ז א' ע"ש) כל אלו תפלות דוד ועמ"ש שם. והא דכתיב למשה. כנגד משה נאמר המזמור:

שם ד"ה בעי כו' או כו'. נ"ב דאל"כ הוא היה משחק בר"י:

דף סה:

תד"ה ולא כו' ברכה. נ"ב וכן הכתוב בנח הוצרך לברכה אחר שנתמעט זרע אדם במבול אבל ביעקב לא הוצרך עוד לשלש בדבר אם לא ללמדנו מצוה פ"ו. כן צ"ל בהכרח. אך צ"ע דהיכי יליף מהכא פ"ו. הא ההיא שעתא כבר קיים פ"ו. מי נימא דאתי כר"י לעיל (ס"ב ב'). א"ה נגמר מניה דחיוב פ"ו לעולם במקומו עומד אפי' כבר הוליד אלף. וי"ל אפ"ה מוכח שפיר דאי אתתא נמי מפקדא אכתי הול"ל פרו ורבו משום דאינהי כולהי לא קיימו פ"ו אליבא דב"ה (דאמרי זכר ונקבה] לבר מלאה:

תד"ה כי. אבל נדוניתה שהכניסה כו'. נ"ב נראה פשוט דבכלל זה שליש שמוסיף על כספים שהכניסה לו. שהם בכלל קרן שלה:

דף סו:

גמ' יתיב רבה ור"י בשלהי כו'. נ"ב בשעת דרשה לא היו יושבים אף לא היו רשאים לפתוח פה לומר דבר מעצמם אלא מקשיבים דברי הדורש:

תוס' סד"ה אבל. בפ' איזהו נשך (**דף סט**:) כצ"ל ולשון תוס' הרא"ש בפ' א"נ גבי ספינה דקאמר אי אגרה לא פגר'):

דף סז:

גמ' מאי בת דקתני אם. נ"ב כדכתיב ובחיקו תשכב ותהי לו כבת קרי ביה לבית. וכה"א לקחה מרדכי לו לבת (מגילה י"ג א'):

דף סט:

תד"ה נשאת לעבד תימה כו'. נ"ב י"ל משום דלא מיתני ליה ונכבשה על העבד דומיא דנכבש על השפחה. ולמתני הלך עבד ונכבש עליה פשיטא דלא אורחא ואמנם מצינו בכתוב חתון לקוחין ואישות לעבד בבת ישראל. אחד (בד"ה א"ב) ויתן ששן את בתו לירחע עבדו לאשה. והשני (בנחמיה ו') כי חתן הוא לשכניה ב"א ויהוחנן בנו לקח את בת משלם. וטיביה הוא העבד העמוני הנזכר בראש הספר (שם בי) הרי על פי שנים ושלשה עדים יקום דבר שיצאו עבדים מן הכלל לפעמים ומשום דלא פסיקא ליה לא תנייה. ועמ"ש בלח"ש שהוספתי בו תבלין ונתתי בו טעם כבינה:

דף ע.

גמ' אי דתרומה מצרך "צריכי". נ"ב תושב ושכיר:
(**תד"ה הערל כו'**. עי' בעל המאור שכתב ובפ' נושאין על האנוסה (ק' א') מוכחא כוי. ובתוס' הרא"ש והרמב"ן בחידושיו דחו זה. וכמה אחרונים לא ראו דבריהם):

דף עא:

גמ' לודאה. נ"ב שמא מלול היה. דכוותיה גלילאה (עיריבין נג: וש"מ):
שם אביו ואמו. נ"ב אע"ג דאיהי לא מיחייבא ביה כדאי' פ"ק דקדושין (כ"ט א') צריכה היא לעשות לו צרכי רפואה ומרחץ דאל"ה מסתכן ובאביו נמי צ"ל כן דאל"ה כי ליתיה נמי לאבוהי. ב"ד וכל ישראל מי לא מיחייבי לממהליה. א"ד אירי היכא דליכא ב"ר ולא אחר למולו:

דף עב.

דלא נבדור ענני כבוד. נ"ב אע"ג דתנן התם (אבות פ"ה) לא נצחה הרוח אח עמוד העשן. עאכ"ו ענני ככוד דפשיטא לא נצחה אותן הרוח. הא משנינן לה (יומא כא:) דאזיל ואתי כדקלא. ובענני כבוד אפי' כה"ג לא שפיר הוא:

שם נסיב לה "השׂ"ס צ"ל תלמודא (וכ"ה בדפוס ווינציא וידוע שבכ"מ כזה נשתנה בדפו"ח):

דף עב:

תנייה בתלתא יומי וסברה כי'. נ"ב קמ"ל נמי כההיא דר"כ בפ' במה אשה (ס"ג א') דלגמר אינש יהדר לסבר:

תוס' תד"ה שמותר. ליכא "למימר" מחוסר כצ"ל (וכ"ה בדפוס ווינציא):

דף עו.

תד"ה ממולאי כו' שם מקום. נ"ב א"כ הול"ל אתיתו מממלא. שמא היתה גרסתם כך (ועי' תוס' הרא"ש שכתב וגרסינן משום דאתון ממלאי). ונראה שהיה שם העיר ממלא. ע"ש שהיו דרים בה מבני עלי. והם נקראו ממולאי בעצם וראשונה:

רש"י ד"ה כהן כשר כו'. כצ"ל לפי המצויין מלת גמ' מקודם והגהת רש"ל היא לפי דפוס ווינציא שם נדפס מלת גמ' אחר זה הדבור קודם ד"ה פצוע. לזה הגיה הרש"ל שבמקום כהן צ"ל אבל כהן וק"ל:

דף עו:

רש"י ד"ה אשיא כו'. עי' בהגר"א אה"ע סי' ד' ס"ק י"ג ומש"ש וטעמו של הרמב"ם כו' דאתי לאפלוגי דלא בתר אבוה ולא בתר אמיה אלא בתר הפגום כו' ע"ש. ועי' קדושין ס"ז א' אא"ב מתני' כו' ודרבב"ח ואיזו למעוטי דר"ד ורבין וע"ש ברש"י ותוס' וצע"ג:

דף עז:

גמ' מכנה. נ"ב נ"ל מלשון (תהלים פ) וכנה אשר נטעה ימינך. וכאן הה"א במפיק:

דף עח:

(**בסופו**) **שם פעלו**. נ"ב אין צורך לשנות הנקוד בשביל כך. ע"ס אם לבינה באור הכתוב מיושב יפה עפד"ז:

דף עט.

תד"ה ארמוני. בפ"ק דברכות כו' אשבעל. נ"ב עמ"ש שם בגליון בס"ד כי אשבעל הוא איש בושת ותמה על עצמך מה ענין אשבעל למפיבושת ומפיבושת הלא נקרא מריב בעל ועוד מדוע יחשוב הכתוב הבן השני של פלגש עם הבנים. ולא גם אחיו הראשון:
שם ד"ה ונתינים. ועוד יש לפרש דה"פ משה גזר עליהם עבדות ומסתמא. כ"ה בדפוס ווינציא (ועי' מהרש"א) ונשתבש בדפוס פד"מ:

דף עט:

גמ' שלא נעשה בעלה סריס חמה. נ"ב אע"ג דלא היה סריס ממעי אמו סריס חמה קרי ליה כיון שלא נעשה בידי אדם:
תד"ה אלמא דילמא בהא כו'. נ"ב זהו דוחק דהכי הוא סוגיא בכולא תלמודא דמוקי כולא מתני' או ברייתא דמיתניין סתמא כחד תנא ולא מוקים כתרי תנאי או תברא אלא כי לא משכח שינויא אחרינא כדאר"י (ב"מ מ"א סנהדרין סב) מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא כו' להכי מהדר הכא אשינויי אחריני רויחי:

דף פ.

גמ' אמר ר' אבהו כו' ובן שמנה. נ"ב נראים דברי המפרשים שהזכיר בנ"י דלחשבו כגדול קאמר:

דף פ:

רש"י ד"ה בר שבעה כו' וחזר. נ"ב לבטן אמו אחר שהגיע זמנו לצאת:
שם ואשתהי. שלא חזר. נ"ב הבעל לביתו ואשתהי הולד בבטן עד יב"ח:
שם ד"ה שיפולי מעים כמין כף כו'. נ"ב לא ידעתי מאין הוציא זה. כי לא נזכר כן אלא על משיתמעך הכף שהוא סימני בוגרת ובפ"ט דנדה (ס"ג א') גבי וסתות מפרש רש"י בשפולי מעיה בית הרחם:

דף פג.

תד"ה בריה כו' טומטום אינו כן אלא ספק שהוא איש ודאי כו'. נ"ב ק"ל אמאי לא נספקיה נמי באנדרוגינוס. ועמ"ש בס"ד ריש מגילה:

דף פג:

רש"י ד"ה הרובע ל"ג שא"ל עוף. נ"ב הראוי למזבח (ועיקר דברי רש"י מפורש בגמ' דזבחים פ"ה ב'):
תד"ה אמרי כו' תרי רב המנונא הוו. נ"ב וכן רב הונא טובא הוו:

דף פד.

במשנה בלאות. נ"ב לפי לשון מקרא היה צ"ל בלויות או בלואות או בלויה או בלואים:
גמ' בוקתא. נ"ב מנחות דכ"ד ב':
תד"ה יהא כו' דקדושים יהיו. כדמוכח בפ"ב (**דב"מ כצ"ל**). לשון תוס' הרא"ש. ועתוס' ב"מ ל' ד"ה הא ונעלם דבריהם מהב"ח בהגהותיו ומ"ש איך אפשר לייבם אלמנה הא נעשה חללה בהעראה. ז"א דהכא מותרת לו. ולמה לא הוקשה לו משום דנעשה בעולת עצמו. ובלא"ה לדעת התוס' גמר ביאה אסור מה"ת כמ"ש לעיל כ' ב' ד"ה גזירה. ועי' רשב"א שם):

דף פו.

"**משמיה**" **דגמרא**. צ"ל "משמא". וכצ"ל ברש"י (וכ"ה בדפוס ווינציא בגמ' ורש"י)

דף פו:

תד"ה מפני. אלא מצינו בעזרא. נ"ב (נחמיה י) קרו עזרא (וע' סוכם ל"ז א') משום דאמרינן (סנהדרין צג:) שלא נקרא ספרו על שמו. מיהו נראה שאין משם אלא ראיה לסתור דהא ודאי קראי אפכא דייקי דברישא כתיב ואת ראשית וגו' נביא לכהנים וגו' והרר ומעשר אדמתנו ללוים וגו' איברא משמע בהדיא התם דמעשר ללוים דוקא והא דכתיב בהדיה והיה הכהן ב"א עם הלוים הא קמפרש קרא בהדיא והלוים יעלו את מעשר המעשר וכדמסיק נמי כי אל הלשכות יביאו וגו' את תרומת וגו' א"ה קשיא טובא דהכא מוכח דלא קנסינהו לגמרי (וכן הקשה בתוס' הרא"ש). וה"נ מקרא דמלאכי דמייתו תוס' בסמוך

בשם הר"י. לא משמע מידי דה"נ אשכחן בחזקיהו (ד"ה ב לא) שתקן לשכות לתרומות ומעשרות ובימיו ליכא מ"ד לקנסינהו וכן תקן נחמיה ג"כ. ובסמוך אפרש בס"ד:

גמ' ומנ"ל דלא סליקו בימי עזרא דכתיב כו'. נ"ב דבר זה צ"ע כמ"ש תוס' ורש"י בקדושין נדחק מאד. אבל במ"כ רפו שבר על נקלה כי בפירוש נאמר בעזרא (ג) ויעמידו את הלוים וגו' והלוים בני אסף במצלתים להלל. הרי שכבר עלו קודם עזרא לוים הגונים לשיר גם בכלים. ועוד יקשה מש"ל שנראה ממ"ש נחמיה שלא קנסו הלוים אפי' בימיו. והוא בא לירושלם זמן רב אחר עזרא. אעפ"כ היו נותנים מעשר ללוים כמש"ל וכן מוכח תו (בסוף סי' י"ב) שכתוב וכל ישראל בימי זרובבל ובימי נחמיה נותנים מניות וגו' ומקדישים ללוים והלויס מקדשים לבני אהרן. פירוש מניות הלוים. המעשר זהו מה שמקדישים ישראל ללוים. ותרומת מעשר הוא שמקדישים הלוים לב"א. וכמש"ל. וה"נ מוכח תו (סי' י"ג) כתוב ואוצרה יגו' שלמיה הכהן יפדיה מן הלוים ועליהם לחלוק לאחיהם. דמשו"ה נתמנו מהכהנים ומהלוים ראשים לפקח על דבר זה. כי אס לא היה ללוים חלק במעשר. למה מנה גם מלוים לחלק. הא ע"כ נטלו לוים המעשר. וצ"ל משום מעשר של לוים ותרומת מעשר דכהנים הוא שעשה זאת וכמש"ל. ואין ספק בדבר. כי הכתובים צווחים לפרשם כך. מיהו אכתי קשו קראי דעזרא דקאמר ואבינה וגו' ומבני לוי לא מצאתי וגו' ואשלחה (וגו') ואצוה (וגו') ואשימה בפיהם דברים וגו' ויביאו לנו וגו' מבני מחלי וגו'. למה ליה דטרח כולי האי הא הוו להו התם בא"י לוים טובא דסלקו להו עם זרובבל וישוע ב"י כדלעיל. והרי זה היה מעשה קודם עזרא. לכן בהכרח צריך למצוא פשר דבר כי בודאי עלו עם זרובבל לוים רבים מעצמם. אלא שאח"כ כשנתבטל הבנין חזרו זרובבל ורוב העולים עמו. לבבל. אמנם נשארו מעטים מהם בודאי שכך מפורש ג"כ בחנוכת הבית (עזרא ו) והקימו כהניא בפלגתהון ולויא במחלקתהון אלא שלא היו מפסיקין. לכן בשנה האחרת שעלה עזרא וגלותו עמו כבר נודע לו זה שחזרו רבים מהלוים לבבל ושוב לא עלו. לכן חזר אחריהם והעלם עמו. ואותם הם שנקנסו מפני שלא עלו מעצמם אבל הנשארים בא"י מגלות זרובבל ודאי לא נקנסו חלילה. נמצא היו שם ב' כתות לוים. לראשונים מהשבים עם הגולה ונשארו בא"י היו נותנים מעשר ולשניים שבאו עם עזרא לא נתנו הוא שכתוב וכל ישראל בימי זרובבל וגו' נותנים מניות. ובסימן שאחריו כתוב ואדעה כי מניות הלוים לא נתנה איתא להא ואיתא להא וכל דברי חכמים קיימים (ועדין צ"ע לפ"ז בכ"מ בגמ'):

שם שנא' ושוטרים הלוים. נ"ב וכ"כ עוד שם ל"ד ומהלוים סופרים ושוטרים:

שם "הרבים בראשיכם". נ"ב נ"ל שצ"ל "לשבטיכם" ככתוב ריש דברים דמשמע שהשוטרים לשבטים נתמנו משבטיהם. ומעיקרא משמע לי דה"ט שהעמידום מן הלוים לפי שהיו הלוים רבים בארץ יהודה אחר שהזניחם ירבעם ככתוב (דה"ב יא) כי עזבו הלוים את מגרשיהם ואחוזתם וילכו ליהודה ולירושלם. לפיכך נתנו להם מינוי להתפרנס ממנו:

רש"י ד"ה ושוטרים הרבים בראשיכם דהיינו כו'. נ"ב נ"ל שאינו מפרש"י:

דף פט:

גמ' דמדאורייתא אבוה כו'. נ"ב משכחת לה ביתומה בחיי האב. ורש"י מילתא שכיחא נקט:

דף צ:

רש"י ד"ה צריכה לכן היתה שעת כו'. נ"ב אע"ג דאונס רחמנא פטריה ושרי אפי' לעבור אמיתת ב"ד בר מתלת. ה"מ דלא מתכוין האנס אלא להנאתו. אבל להעביר ע"ד אפי' אערקתא דמשנא יהרג ואל יעבור (וע' בהגר"א יו"ד סי' קנ"ז ס"ק ז'. וע' רש"י בסנהדרין מ"ו א'):

דף צו:

תד"ה נשא. כדאמר בהנשרפין דעליו כו'. נ"ב בהמוך לפרקן איירי. דהיינו בשנה הסמוכה לגדלות דהו"ל מופלא סמוך לאיש אבל מקמי הכי עליו הכתוב אומר לא יאבה ה' סלוח לו (וכן מפורש בגמ' שם):

דף צז.

גמ' לאחוהי יתמי. נ"ב ע"ש שכפר הזקן. ואע"פ שהוא עדיין חי. מ"מ עזובים הם כיתומים:

שם משום דאסירי לא "דאינה" צ"ל דאינם (וכ"ה בדפוס ווינציא):

רש"י ד"ה וחזר הזקן. בת על אביה כצ"ל וכ"ה בדפוס ווינציא):

תוס' ד"ה אח כו' לא משמיעין לך כו'. נ"ב ואית בהו נפקותא נמי בישראל לענין חיוב חטאות כי הא דתנן בכריתות פ"ג (מ"ה) יש בה ביאה אחת וחייב עליה שש חטאות:

דף צט.

רש"י ד"ה ולהם בן ולא קנה כו'. נ"ב דאי קנה. הא אין קנין לעבד ולא זכה דיד עבד כיד רבו. ואפי' מניה נמי גביא. ומאי שנא איהו מאביו. וה"ט נמי דלא מוקי לה בילדו אח"כ בעבדות ושוב שחרר השפחה ונשאה. כך נ"ל. ועדיין צל"ע דהא אכתי מצי לאוקמה נמי בהנך גיוני. וכיון דכתב לעבדו כל נכסיו הרי יצא בן חורין וקנה עצמו ונכסים (גטין ח: וש"מ). עוד צ"ע אם אין אמו תובעת כתובתה ואינה צריכה לגבותה ממנו. אי זכי הא בן דעובד כוכבים הוא. באביו למכרו לצורך עצמו. דהאמרינן (לעיל מ"ו א') הם אינם קונים מכם ומאי שנא מתנה ממכר. הא בכל דוכתא כזביני משוינן לה דאי לאו דהו"ל הנאה כו' הדר הו"ל מתנה כי מכר (מגילה כו:) ולא מצי מזבין ליה אפי' לישראל אלא להגבות כתובת אמו דשליחותה קעביד:

דף קא.

רש"י ד"ה כל משמר חלוק לששה כו'. נ"ב עלח"ש פ"ק דתמיד:

דף קא:

גמ' לאצטרופי בי חמשה אמרי לו ל"ל חמשה אמר לי כצ"ל:
תד"ה וקראו. דיש כמה כתובים כו'. נ"ב כלומר דכ"ע ס"ל אין מלמדים אפי' רק שלשה כתובים (קדושין ל"ה א'):

דף קב.

תד"ה ועל שולחני הוא תדיר בירושלמי כו'. נ"ב קשיא להו שיהא תדיר סומך על שולחן אחרים שעולם חשוך בעדי (ביצה לב:) ורפב"י לא נהנה אפי' מסעודת אביו מיום שעמד על דעהו (חולין ז:). מכאן שריב"ב האריך שנים רבות כי היה בזמן בהמ"ק כדאיתא ריש פסחים ועדיין היה חי בימי ר' יוסי שהיה עם רבי בדור אחד בסוף התנאים (ועי' תוס' מנחות ס"ה ב' ד"ה ריב"ב):

דף קב:

גמ' דנפק בחמשה זוזי מוקי. נ"ב משום דמצונן היה כדאמרינן בפרק כירה (לו:) דמסוכן הוה:

שם עמא דחלץ לי' כו'. נ"ב ר"ל ששמט עמו ממנו כמו חלצני ה' (תהלים קמ) ודומיו. והשיב לו ר"ג אי איתא דלשון השמטה הוא. ויוצא לאחר. הול"ל חלץ להם דהוה משמע שחלץ אותם ממנו ואי איהו דחליץ מנייהו. נחלץ מהם מיבעי ליה. אלא ה"פ חלץ מהם. שנתן לה חליצה ע"כ לפי שהיא כ"י חשובה כאלמנה כאשה עזובה. אמר חלץ מהם דרך התול. כי לא גרשה ככתוב (ישעיה נ) איזה ספר כריתות וגו'. ובעלה חי וקיים. אלא שיחק בה דרך חליצה שחלץ לה. ואין היבם חולץ עצמו ממנה. אלא היא חולצת לו (אע"ג דמצינו בלשון משנה גם האחין שחלצו דרך העברה) ואוא הנחלץ ממנה בעצם. אלא בענין חליצה קאמר ודרך שחוק שחלץ לעצמו מהם. ולית ביה מששא. ודקאמר ואילו יבמה דחלצו לה אחין. ר"ל שעשו לה חליצה. והיינו הך שכמו שאינו יכול לחלוץ עצמו להתירה לשוק. ה"נ כי חליץ לה מנעל אין בו ממש ולא נפטרה ממנו בכך. כך נ"ל. ופרש"י אינו מובן לי:

דף קג:

טובתן ש"ר רעה היא כו'. נ"ב ודבור טוב של רשע נמי רע הוי כדאמד (סנהדרין קה:) כל ברכותיו של אותו רשע נהפכו כו' וכ"א מ"מ נעקרו האמהות מפני שברכום ע"א כו' ומאי דאמר תלמודא הכא דלמא מדכיר כו'. הא והא איתא ודלמא נמי כולה חלא מלתא: **רש"י ד"ה שמה. את אלהי**. נ"ב הא לאו בכלל רע דקאזהר ליה קב"ה. דלא קעבר אמימרא דרחמנא כדאודי מנפשה אלא דוגמא נקט רש"י דהוה שכיח שמא דע"ג בפומיה:

דף קד.

בתוס' (ד"ה בעמוד הקודם) דלענין כסוי לא חיישינן למיאוס. נ"ב צ"ע הא חזינן דקפיד תנא (שבת כ"ב חולין פ"ז) שלא יכסה ברגל משום שלא תהא המצוה בזויה. והיינו בזויה היינו מאוסה חדא מילתא היא:

בסה"ד מ"מ בדרבא כו'. נ"ב רבא בתר ר"ל הוה טובא ודאי דלא פשיט מיניה:

שס סד"ה אמר כו' דתרי ריב"א כו'. נ"ב זהו האמת כי האחד היה כ"ג משמש בבהמ"ק כמ"ש פ"ק דברכות (ז' א') והוא היה מעשרה ה"מ. שנהרג עם רשב"ג הזקן והאחר היה אחר החורנן הוא שפדאו ריב"ח מבה"א (גיטין נ"ח א'). והוא שכתב על פנקסו לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמנה כדאי' פ"ק דשבת (יב:). ומ"ש עוד שהנהרג היה זקנו של שני אינו מוכרח. כי אותו כ"ג היה. והשני לא נזכר שהיה כהן:

דף קה.

גמ' כאן בשותת נ"ב הדס מעצמו:

דף קה:

אגב יוקריה כו' נ"ב היה צר לו המקום לא היה יכול לישב דחוק והלך לבקש לו מקום פנוי שיוכל לשבת שם בריוח:

שס א"ל וכי אתה הגון כו'. נ"נ קנטרו כל כך. לפי שחשדו שעשה כך מגאוה שאינו חושש לכבוד היושבים שפוסע עליהם וקעבר אזקן ויראת. הלכך לא היה בעיניו הגון ללמוד תורה מרבי מאחר שאינו מקיים ד"ח וכל השונה לתלמיד שאינו הגון (חולין קל"ג א'). ורבי דשתק דילמא נמי לא שפר בעיניה דעבד הכי:

שם ברבי. נ"ב נוטריקון אב רבי ודרכם להשמיט האל"ף ממלת אב לקצר כמו שנהגו לומר רב שהוא רב אבא. רבין ר' אבין. ובירושלמי אומרים בא במקום אבא בון במקום אבון:

תד"ה ובא. אודיק לי' רישיה מן כוותיה. נ"ב הביט אליו מן חלונו שבבית האסורים:

שם כושין. נ"ב פירוש כלי כוש שהוא ג"כ מכלי הטויה ואריגה כמו כוש וכרכר שהוא פלך שנשים טוות בו. וכלפי שעשה ריה"ס בדרך חכמה להראות עצמו כמוכר כלי מלאכת אריגה שהם צינוריות ומחטים כדי שלא ירגישו בו שומרי בה"א ששואל על ד"ת (כי גזרת שמ' היתה ונתפס ר"ע על שעסק בתורה כדאיתא בפ' הרואה (סא:)) ובאופן זה העלים שאלתו בתוך דברי הכרזתו אם ימצא קונים. ור"ע הרגיש וידע שלשאול דין חלצה בינו לבינה הוא צריך. אף ענהו בחכמה ע"פ דרכו אית לך כושין. כלומר אין אנו צריכים אלא לכושין ובאופן זה אית לך כשר. ולא הבינו השומרים ולא שמו לבם לזאת:

דף קו.

גמ' עמודי. נ"ב לשון חכמים כך הוא. כמוהו עמדו יקרים עמודו (מגילה כג: ב"ב ק:) וכן דרך הכתוב לפעמים ואכולו (ישעיה נה) והוא דרך הארמית אכולי בשר אלא שזה בשור"ק ובלשון מקרא וחז"ל הוא בחול"ם:

שם יהב בהו עיניה. נ"ב כלומר ע"י שאמר לו כך והיה הדבר גדול בעינו שזכה ר"פ לכך. שלטה בהם עינו עד"ש (חגיגה ה: וש"מ) כל מקום שנתנו חכמים עיניהם כו'. לא שהוא נתכוין להמיתם ח"ו:

רש"י ד"ה ישיבתה זו. מכיר הוא כו'. נ"ב שהיא חולנית. א"ל אין כלומר ודאי ולבו אין עמה אלא על ממונה:

דף קו:

במשנה וכשהקרא. נ"ב עפ"ה ראוי להיות הקריא:

דף קז.

רש"י ד"ה מסר האב. ביתומה שקדשוה אמה ואחיה נ"ב משכחת לה נמי ביתומה בחיי האב

דף קז:

במשנה ר' אליעזר אומר כצ"ל ונ"ב הא ודאי ר"א בר פלוגתא דר' יהושע הוא כדאיתא בגמרא:

דף קט:

גמרא מהו דתימא א"ל אגרא לדידיה קמ"ל. נ"כ ודב"ע דאמר (לעיל סג:) מה אעשה ונפשי חשקה בתורה ואפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים. לא קשיא דהוא ל"א כך אלא לענין פ"ו בלבד שריחיים בצוארו ולא יוכל לעסוק בתורה (קדושין כט:) אבל משאר מצות ודאי לא בטיל:

דף קטו:

תוס' סד"ה אתרמויי כו' במדה. נ"ב של הכלי. שדרך למלאותי:

דף קטז:

תוס' סד"ה לא. דריחשא. נ"ב רחשים בעלי הארס מצוים בעת השרב:

דף קיח.

במשנה אמרה מת בעלי כצ"ל ומלת לי נמחק (וכן ליתא בדפוס ווינציאה וברי"ף וראי"ש ולעיל קי"ז ב'):

דף קיח:

תד"ה דקולסא. קלסי **כרוב**. נ"ב כדתנן פ"ג דערלה:

דף קכא.

רש"י ד"ה ה"ג א"נ בדברא. נ"ב בשדה. וגירסא דידן בברא. בחוץ. והכל אחד:

דף קכא:

גמרא שהתירם. נ"ב שהתריס (וכ"ה בדפוס ווינציאה) צ"ל. כלומר חלק עמהם:

דף קכב.

זילי לקמיה דר"י דחריף. נ"ב אפשר חריף היה יותר מאביי אע"ג דלגבי רבה לא היה חשוב חריף כדאיתא שלהי הוריות. א"נ חריף לפשוט מיד מכח שהיה בעל שמועות כדקרי אנפשיה ורב תבואות וגו' (סנהדרין מ"ב א') לכן אינו משהה את השואל ופוסק הדין מיד. ושמא מטעם זה לא א"ל ג"כ לילך לפני רבא כדהוה אמר אדמגרמיתו בי אביי כו' (ב"ב כ"ב א'. ובאמת גירסת הרי"ף ורא"ש כאן רבא. וכמ"ש בחולין ע"ז א' אלא דשם איתא ר"א בר מתנה והכא ר"א בר אהבה) ואין תימה שהלכה לפני תלמיד תחלה כי שמא היה במקומה ורב יוסף במקום אחר ובודאי נטל רשות מרבו להורות. אבל עדיין יש לדקדק מ"ט לא שלחה אביי לפני רבו. אולי רחוק משם היה וחס על טרחתה:

במשנה בצלמון. נ"ב דילמא הוא הר צלמון דקדא:

גמ' ודילמא שד הוה וברש"י ד"ה לימדני יונתן שידא שד היה. נ"ב אין תמיהא שהיה לו שם כשם בן אדם. דהכי אשכחן נמי יוסף שידא פע"פ (ק"י א') ובר"פ מ"ש (ערובין מ"ג א'):

דף קכב:

רש"י סד"ה הוה בכייא כו' לומר. נ"ב משמע ליה שעם הבכיה לדבר ולקונן והפסיקוה בשאלה: